

qui alios refert; et potest fortasse hoc sustineri stando præcise in lege naturali, sed adhuc in illo statu subdit statim idem auctor, n. 33 et seq., tutius et securius esse etiam tunc denuntiationem facere. At vero nunc, supposito ecclesiastico præcepto, non solum tutius, sed etiam necessarium est etiam emendatum denuntiare, ut reliqui moderni auctores citati docent; et specialiter Simanc., n. 12, dixit, *justissimis edictis auctoritate Apostolica ita præceptum esse*; et reddit optimas rationes, scilicet, quia licet hæreticus se ostendat emendatum, potest se fingere, ut sæpe prædicti homines faciunt, propter timorem pœnæ vel manifestationis. Secundo, quia fortasse infecit alios, vel ab alio fuit infectus, et necessarium est ut hoc innotescat iudicibus fidei, quod non fit per solam unionem emendationem. Addo tertiam rationem supra tactam, quod per se est convenientissimum ad continendos fideles, et ad cogendos etiam hæreticos, ne aliis fidelibus se communicent, ut omnes intelligant, etiamsi emendentur, non esse occultandos.

14. *Ad primam rationem in num. 6, locus Matth. expenditur. — Prima expositio Jansenii. — Non placet. — Aliorum expositio. — Ut nimis limitata excluditur. — Moderatior D. Thomæ limitatio etiam omittitur.* — Ex his ergo facile est respondere ad locum Matth. 18, supra objectum, ubi Christus docet præmittendam esse monitionem secretam ante denuntiationem; ad quod aliqui respondent Christum loqui de peccato fratris; sic enim ait: *Si peccaverit in te frater tuus*, ubi per fratrem intelligit fidelem, quia paulo post illum distinguit ab ethnico, dicens: *Sit tibi tanquam ethnicus*, quod notavit ibi Jansenius, cap. 12, et Salmeron ubi supra; hæreticus autem, cum jam sit infidelis, et extra Ecclesiam, non est frater. Sed non placet responsio; tum quia lex illa correctionis naturalis est, et ideo ad omnes homines extenditur, sicut et charitas; tum etiam quia hæreticus ratione baptismi inter fratres computari potest, nam propterea in omni proprietate in eo locum habet illud: *Dic Ecclesie*, etc. Alii dicunt loqui Christum tantum de peccato injurioso illi qui videt alterum peccantem, quia illa particula, *in te*, hoc in rigore significat. At vero peccatum hæretici non est injuriosum videnti et scienti illud, sed Deo, et toti Ecclesie, et ideo sub illa regula non comprehenditur. Verumtamen quidquid sit de propria significatione illius particulæ, *in te*, certum existimo doctrinam

Christi non limitari ad sola peccata, quæ cedunt in privatam injuriam corrigentis, sed etiam alia; quia ratio Christi: *Lucratus eris fratrem tuum*, æque in aliis procedit. Unde satis est offensio illa, quæ per modum scandali unicuique fit, quando coram illo peccatur, ut verificetur illa particula: *Si peccaverit in te*. Nihilominus tamen divus Thomas, dicta quæst. 33, articul. 7, excludit peccatum hæresis ab illo ordine correctionis, ex vi illius particulæ, *in te*, quia peccatum, inquit, hæresis non est privatum, id est, non reputandum tanquam secretum, sed tanquam publicum ex vi objecti, quia est contra Deum, et publicum bonum Ecclesie.

15. *Auctoris responsio. — Satisfit secundæ rationi in eodem n. 6. — Satisfit terciæ.* — Existimo tamen veram responsonem sumendam esse ex dictis; nam Christus Dominus locutus est de correctione, quæ ordinatur ad solam emendam fratris, ut in denuntiatione evangelica tractatur; et ideo ibi servandus est ille ordo, quia per secretam monitionem potest finis intentus sufficienter comparari; hic autem agimus de denuntiatione judiciali, quæ ad alium finem, ut diximus, tendit, et ideo non pertinet ad præceptum, de quo Christus loquebatur. Dices: esto non comprehendatur directe sub illo præcepto, a paritate rationis videtur comprehendi sub lege charitatis, quia ex duobus mediis, scilicet, denuntiationis judicialis, vel correctionis, seu denuntiationis Ecclesie, eligendum videtur ex charitate, quod minus nocivum sit proximo. Respondetur primo hoc verum esse, si cætera essent paria ex parte boni communis, vel aliorum proximorum, atque etiam ipsius delinquentis; hic autem non sunt cætera paria, ut jam satis declaravi. Et præterea, quamvis hæc discretio et distinctio posset habere locum in sola lege charitatis, tamen, adjuncto ecclesiastico præcepto determinante tale medium, jam non est locus propriæ electioni, etiamsi in aliquo casu particulari aliud medium utilius appareat, quia cessante fine legis in particulari, non cessat ejus obligatio, et communi bono expedit, ut illud privatum arbitrium omnino prohibeatur. Et juxta hunc modum intelligenda sunt decreta canonica, quæ illum ordinem pæscribunt; loquuntur enim de denuntiatione evangelica; præterquam quod a lege communi liceret excipere peccatum hæresis propter specialissimam rationem suam. Et ideo non recte citatur Clementina 2, quæ tertio loco objiciebatur; nam

ibi non est sermo de peccato hæresis, sed de quodam alio, a quo non licet argumentum sumere ad peccatum hæresis, quod specialem rationem habet, ut dixi. Quarta ratio in n. 10 expedita est.

16. *Dubium aliud. — An hæresis secretissima excipitur a secunda assertionem, duplex pronuntiatum. — De primo dicto dubitatur a quibusdam.* — Adhuc vero superest explicandum, an ab hac secunda generali assertionem, et obligatione denuntiandi hoc delictum, exceptio aliqua admittenda sit. Potest autem ex triplici capite intentari hæc exceptio: primo ex modo sciendi peccatum, utique sub magno secreto; secundo, ex conditione personæ, quæ mihi, verbi gratia, conjunctissima est. Tertio, ex aliqua juris exceptione. Circa primum duo dicenda sunt: primum est, excipiendum esse secretum sacramentalis confessionis; secundum est, extra illud nullum aliud secretum esse excipiendum, etiamsi juramento firmatum sit. De primo dicto dubitavit olim Altisiodor., lib. 4 Summ., tract. 6, cap. 3, quæst. 4, et ex Canonistis referuntur contrarium sensisse Albert., in Rub., c. de Hæret., num. 8; et quidam Rainerius, quem allegat Archidiaconus, in cap. *Sacerdos*, de Pœnitentia, distinctione 6, et non sufficienter ab illo discrepat, quia solum dicit contrarium tutius esse. Verumtamen non est solum tutius, sed omnino necessarium, et contraria sententia hodie erronea est, ut merito dixit Rojas, in dicto singulari 3, num. 36, quia est contra communem sensum et usum Ecclesie, et contra religionem, et utilitatem sacramenti pœnitentiæ, et contra communem sententiam Theologorum, qui rem hanc non ut dubiam, sed ut certam tradunt; ita ut contra illud sacramentum nulla omnino exceptio admittenda sit, ut latius testimoniis et rationibus confirmavi, in 4 tom., de Pœnitentia, d. 33, sectione 2, ubi etiam ostendi hoc esse de jure divino, cui nullum jus humanum potest derogare; et in particulari de peccato hæresis id tradunt Simanc., dicto titulo 19, num. 49; Penha, 2 parte Direct., comment. 19; Rojas supra, et Farinac., tract. de Hæres., quæst. 197, § 2, numer. 46, cum multis aliis quos ipsi referunt. Et procedit hæc exceptio non solum quoad personam pœnitentis, sed etiam quoad complices, si fortasse illos in sua confessione sacramentali declaravit; quod tamen, nisi valde necessarium sit, cavere debent tam pœnitens quam confessor, ne proximis sine necessitate diffamet. Si tamen complicem de-

claravit, sub sigillum confessionis eodem modo cadit, et ideo cessat obligatio denuntiandi, ut communiter etiam Theologi docent. Et specialiter videri possunt Sot., in 4, distinct. 18, quæst. 4, art. 5; et Ledesm., in 1, pag. quart., quæst. 10, art. 5; ac, reliqui Theologi in 4, d. 21; et ratio est, quia tunc socius criminis est circumstantia peccati in confessione declarati, et ideo sub eodem secreto continetur tanquam pars sub toto, vel tanquam accessorium sub principali, ut in dicto tom. 4 generaliter tractavi.

17. *Secundum pronuntiatum ostenditur tripliciter. — Refertur ex Augustino in c. Inter cætera, 22, q. 4, et c. Quanto de jurejurand.* — Altera pars, quod extra hunc casum nullum secretum excusari possit a denuntiatione, iidem auctores docent; estque res certa, quia omne aliud secretum est mere humanum, et ex privato pacto tacito, vel expresso inter loquentem et audientem nascitur, et ideo non potest obstare legi superioris, qualis est de hujusmodi denuntiatione. Item quia omne aliud secretum vel ordinatur ad temporale commodum, vel ad privatum bonum ejus, qui secretum revelat; denuntiatio autem hæc ordinatur ad bonum commune spirituale ac divinum, et ideo præferenda est. Denique quia alias hoc præceptum fieret inutile, quia per hanc viam secreti posset quilibet hæreticus aliis revelare, imo et suadere suam hæresim. Unde ampliandum est hoc pronuntiatum, ut locum habeat, etiamsi sub juramento secretum promissum sit, quod docuit D. Thomas, secunda secundæ, quæstion. 7, artic. 1, ad 2; et Sylvest., verbo *Denuntiatio*, in fine, et multi alii, quos referunt, et sequuntur Rojas, Simanc., Penha, locis proxime citatis, et Farinacius, dict. tract., quæstione 197, § 2, numer. 50. Ratio clara est, tum quia tale juramentum esset de re iniqua; juramentum autem non potest esse *vinculum iniquitatis*, ut jura dicunt; tum etiam quia tale juramentum, ut valeat, includit conditionem per quam excipiatur justum præceptum superioris. Unde etiam colligunt dicti auctores, quod, licet aliquis revelet suam hæresim sub specie, nomine et figura confessionis, si tamen revera non intendit confiteri, sed alium finem, quicumque ille sit, tale secretum non excusare a denuntiatione, quia revera non est sacramentalis confessio, sed est ficta, et sæpe erit dolosa, etiam ad corrumperendum sacerdotem; et ideo illud non est sigillum confessionis, sed permanet sub gene-

rali ratione secreti naturalis, quod in præsententi non sufficit, ut etiam advertunt dicti Doctores, et generaliter tractavi in dicto loco quarti tomi.

18. *An saltem hæresis personæ conjunctissima ab eadem assertione excipiat, duplex regula.* — Superest dicendum de secundo capite, seu ratione admittendi in hoc præcepto exceptionem propter personarum conjunctionem. In quo duo alia pronuntiata, seu regulæ statuendæ sunt: una est hæreticum non teneri denunciare seipsum; alia est teneri ad denunciandum omnem alium sibi etiam conjunctissimum. Primam regulam tradunt omnes auctores citati, qui etiam alios referunt, et specialiter videri possunt Penha, dicta 3 parte, comment. 12; et Simancas, titulo 44, num. 3, et sumitur ex illa regula juris: *Non dico ut te prodas*, cap. *Quid aliquando*, de Pœnitentia, distinct. 1, ex Chrysost., homil. 31 ad Hebræos, et 41 ad Populum; et ratio est, quia nemo cogitur agere contra seipsum, esset enim obligatio valde repugnans ipsi naturæ. Unde hoc extenditur ut locum habeat, etiamsi hæreticus occultus generaliter interrogetur; non enim tenetur, etiam tunc, se prodere, quia non interrogatur ut reus, sed ut testis, seu denunciator: ita docent dicti auctores, et videri etiam possunt Cajetanus 2. 2, q. 70, art. 1; et Soto, dicta relectione de Secreto, memb. 2, quæst. 7; Siman., titulo 41, n. 13. Possunt vero objici verba cujusdam Concilii Biterrensis, cap. 1, quod Penha supra allegat; dicit enim, ut *omnis qui sciverit se vel alios in crimine labis hæreticæ deliquisse, compareat veritatem dicturus*. Verumtamen aliter id accipiendum est respectu sui, et respectu aliorum; nam respectu aliorum est præceptum absolutum, ut dixi; respectu vero sui est quædam concessio conditionata; nam sermo ibi est de tempore, quod Inquisitores *gratiæ* vocant, intra quod magna indulgentia promittitur, illis qui sponte sua se accusaverint et correxerint, ut latius Penha, dicto Comment. 12, exponit.

19. *Quid de sociis hæresis, seu complicibus.* — Sed quæres quid dicendum sit de sociis criminis, seu complicibus, an scilicet sub hac regula comprehendantur. Respondeo: quando aliquis non interrogatur ut reus, non tenetur socios criminis manifestare, magis quam se ipsum, et ita quoad hanc partem sub dicta regula comprehenduntur. Ratio est, quia moraliter loquendo non potest quis manifestare socios, quin manifestet seipsum; tum

quia ipsamet ratio complicitis seu socii delicti includit relationem ad alterum, et ita sunt, ut sic dicam, simul cognitione; tum etiam quia si Petrus, verbi gratia, denuntiat Paulum socium sui criminis, postea Paulus, interrogatus ut reus, tenebitur denunciare Petrum; ergo Petrus denuntians Paulum virtute denuntiat seipsum; quia ergo hæc moraliter non sunt separabilia, omnia comprehenduntur sub excusatione denunciandi seipsum. Dixi hoc esse intelligendum, quando hæreticus non interrogatur ut reus; quia si ut talis interrogetur, tunc sine ulla dubitatione tenetur socios sui criminis manifestare, quia tunc etiam tenetur crimen suum integre confiteri, cum juridice interrogatur; ergo et circumstantias criminis, præsertim ita necessarias ad remedium ejusdem criminis, declarare tenetur. Item quia tunc jam ipse non se prodit, cum denunciatus vel infamatus supponatur; ergo nulla superest excusatio quominus socios manifestare teneatur. Denique etiamsi socii non essent, teneretur illos manifestare, ut ex supra dictis patet; et societas non excusat, ut probavi; imo magis juvat propter obligationem confitendi integre delictum. Unde etiam in aliis criminibus, præsertim perniciosis reipublicæ datur hæc obligatio; ergo multo magis in crimine hæresis. Consequentia est clara, pro qua videri potest Navar., in Sum., c. 18, num. 58; et Sairus, cum his quos allegat in Clavi regia, l. 12, cap. 14, num. 29 et sequentibus.

20. *Ostenditur secunda regula.* — *Primum monitum.* — *Secundum.* — *Tertium.* — Altera pars, seu regula de personis conjunctis, generaliter loquendo, sine controversia recepta est ab omnibus, et sumitur ex lege Deut. 13, quæ, ut supra dicebam, quoad hanc partem moralis est; sunt autem ejus verba notanda propter ea quæ dicemus: *Si tibi persuadere voluerit frater tuus, filius matris tuæ, aut filius tuus, vel filia, sive uxor, quæ est in sinu tuo, aut amicus, quem diligis ut animam tuam, clam dicens: Famus et serviamus Diis alienis, etc., non miserearis ut occultes eum.* Ex quibus verbis satis constat quanto rigore et exaggeratione hoc præcipiatur. Ratio vero patebit ex dicendis. Est tamen in hoc peculiaris dubitatio, an hæc obligatio extendatur ad filium, ita ut patrem suum denunciare teneatur, in qua negativam partem tenaciter docuit Abul., in dictum cap., quæstione tertia, quem sequitur Simanc., tit. 29, num. 27. Fundantur primo, in verbis legis citatis; nam cum cæteras con-

junctiones tam specificè numeret, omittit eam quæ est patris ad filium; quod etiam ponderari potest Exod. 31, ubi Moyses excitavit, ad vindicandam injuriam Dei, fratrem, amicum et propinquum; et postea laudans factum, ait: *Consecratis manus vestras Domino, unusquisque in filio et in fratre*, patrem autem non nominat. Secundo, ratione, quia filius debet patri totum quod est, et ideo maxime obligari ad amandum et honorandum eum infra Deum; ergo non potest obligari ad infamandum illum, et in magno periculo illum constituendum per denuntiationem; tertio, quia nemo tenetur cum tanto damno legem affirmativam servare; hæc autem denuntiatio non solum patri, sed ipsi filio infert gravissimum noeuementum, quia infamabitur, et bonis omnibus privabitur.

21. *Oppositum communius et sequendum.* — *Probatum primo.* — *Secundo.* — Nihilominus contraria sententia communis est et sequenda, quam tenet Cajetanus, in dicto c. 13 Deuter.; Navar., in cap. *Inter verba*, et in Summa, cap. 15; Castr., lib. 2, cap. ult.; tenent etiam Maschard., de Probation., concl. 857, n. 18 et sequenti; Ludovic. a Paramo, de Orig. sanctæ Inquisit., lib. 3, q. 8, a n. 83; Tolet., in Sum., lib. 5, c. 1, n. 10; Farinac., de Hæresi, quæst. 197, n. 40, de Just. hæ. pun.; Rojas, singulari 3, n. 29; et Penha, lib. 2, comment. 15; Azor, tom. 2, l. 2, c. 2, q. 13, qui alios referunt. Inter quos ponunt etiam Alexand. Alens., 3 p., q. 33, membr. 4, art. 2, dubio ult. Sed ille solum hoc affirmat, quando delictum patris aliquo modo est publicum, excipit autem occultum: quam exceptionem non admittimus, imo de illa est controversia. Probatum primo ex eadem lege, quia ibi pater præcipitur denunciare filium; ergo comprehendit etiam filium respectu patris, quia correlativorum eadem est ratio, et ideo unum sub alio comprehenditur; præsertim quia licet obligatio filii ad patrem sit major, amor patris ad filium solet esse major. Deinde probatur ex eadem lege a simili; nominat enim uxorem, quam maritus teneatur denunciare, nec e converso nominat obligationem uxoris respectu mariti, cum tamen sine dubio eadem sit; ergo intelligit unum relativum sub alio contineri. Deinde in alio loco Exod., præter specialia verba, additur generale de propinquis. Induci etiam potest lex *Minime*, ff. de Religiosis, et sumptibus funerum, ubi dicitur occidendum esse parentem hostem patriæ; sed hæreticus æquiparatur hosti patriæ, imo excedit, quia

est hostis Ecclesiæ in his quæ ad Deum maxime et animam pertinent: ergo, etc. Et hinc sumitur ratio hujus sententiæ, quia secundum ordinem charitatis bonum commune, et præsertim spirituale, præferendum est bono patri, præsertim temporali et humano, et maxime cum simul per talem denuntiationem spirituale bonum ejusdem patris quæratur. Atque hoc maxime urget, addito præcepto Ecclesiæ, quod generale est, et nulla est ratio ad exceptionem hanc faciendam, ut probatum est.

22. *Ad duo motiva priora.* — *Ad tertium.* — Et per hæc responsum est ad duo priora motiva contrariæ sententiæ. Propter tertium autem merito dicunt Penha, et Rojas supra, in eo casu filium servandum esse indemnem, quantum fieri possit, ita ut pœnæ hæreticorum, quæ in filios redundare solent, illi remittantur, argumento legis *Quisquis*, § ult., C. ad legem Juliam majestatis, ubi similis remissio fit in crimine læsæ majestatis humanæ. Et Penha adducit legem Friderici imperatoris hoc stultentem, quam a Pontificibus dicit esse probatam, scilicet, ab Innocentio IV, ut idem refert in ult. parte Direct., pag. 6 et 9. Denique, ut bene notavit Castr., d. l. 2, c. 26, est hoc moraliter necessarium, ne filii ab hac denuntiatione terreantur; imo quodammodo est illis debitum propter insigne opus virtutis, quod faciunt, quodque plus illis debet prodesset, quam delictum patris obesse.

23. *An aliqui ab exceptione juris, possint non denunciari apud Inquisitores.* — Denique tertium caput ex propositis in num. 16 erat exceptio juris. Videbitur enim supervacanea denuntiatio de iis quos jus eximit a tribunali fidei, quoniam si contra personas aliquas in eo procedi non potest, frustra ad illud tribunal deferentur; eximi vero episcopos et quosdam alios statim ostenditur; ergo illos deferre non tenebimur. Verumtamen consequentia hæc efficax non est: poterit siquidem, per se loquendo, obligari quispiam ad denunciandum, quamvis terminari causa nequeat apud quos denuntiat. Deinde allata exceptio simpliciter nulla est; quia saltem coram Pontifice denuntiatio contra episcopos facienda erit, qua possit via, commodaque ratione.

24. *Quid de principibus supremis laicis.* — Sed videamus an re ipsa personæ aliquæ ab hoc tribunali excipiantur, et quidem, si de laicis sermo sit, omnes, cujusvis sint conditionis ac præminentię, tribunali fidei subdantur, ut patet ex cap. *Ut officium*, § *Denique*, de Hæreticis, in 6, atque ex litteris Ur-

bani IV, *Præ cunctis*, etc. Admonent vero plerique, in quibus est Penha, cum Eymerico, in Directorio, p. 3, quæst. 31; Molina, de Justitia, tract. 5, disp. 28, n. 22; Cenedo, collectan. 14, n. 2; Azor, tom. 1, l. 8, cap. 18, quæst. 13, caute cum iis esse agendum, qui superiorem temporalem non agnoscunt, quales sunt imperatores, reges, ac nonnulli alii ejusdem conditionis. Nam in his casibus consulendus potius esset Summus pontifex, si forte eorum aliqui in hæresim inciderent; præsertim si scandalum, seditio, vel similis alius infelix exitus timeatur. Quæ ratio de inferioribus dynastis non æque procedit; siquidem adversus hos, si deliquerint, poterunt Inquisitores brachio regum superiori adjuvari.

25. *Quid de episcopis.* — Jam vero inter ecclesiasticas personas primum locum obtinet Summus Pontifex, de quo, si in hæresim labi posse credatur, satis dictum est supra, disp. 10, sect. 6. De consecratis in episcopos, etiam titulares, et de superioribus dignitatibus Archiepiscoporum, Patriarcharum, quibus addendi sunt Cardinales, exceptio prima facta est in jure, ut nonnisi a Summo Pontifice de hæresi judicentur, cap. *Inquisitores*, de Hæreticis, in 6. Ubi ne quidem inquirere, nedum judicare tale aliquod crimen de episcopis definitur, aperteque notarunt Villadiego, de Hæreticis, quæst. 7; Calderinus, eodem titulo, c. 8, num. 9; Carrerius, num. 74; Repertorium Inquisitorum, verbo *Episcopus*, ad 2; Simancas, de Catholicis institutionibus, cap. 25; Penna, citato loco Directorii, comment. 78, et alii. Cujus decisionis ratio plana est, ipsa nimirum dignitas illius status, et incommoda quæ facile possent occurrere, si tales personæ in tribunali Inquisitionis respondere tenerentur. Itaque tantæ rei gravitas merito Pontificis Summi judicio reservatur: ob hanc enim eandem rationem graviores aliæ causæ criminales Episcoporum per Sedem Apostolicam terminandas esse statuitur in cap. *Accusatus*, cum sequentibus, 3, q. 6, et alibi. Satisque expressit Tridentinum, sess. 24, c. 5 Reformat., ubi addit generalem commissionem inquirendi de quibusvis personis non complecti Episcopos, oportereque ut specialis mentio de eis fiat in commissione, ac nonnisi virtute talis commissionis ex specialis facti instructione processus fiant. Nimirum (ut ego existimo), si negotium eam patiat moram; alioquin si periculum sit ut Episcopus hæreticus, aut plane de hæresi suspectus elabatur et alio fugiat, fidei causa suo quasi jure postu-

lat, ut contra ejusmodi hæreticum usque ad carcerem procedatur: quemadmodum et jure eodem contra ipsum erit pro concionibus agendum, aliisque modis, si forte pravam, quam concepit, doctrinam in vulgus spargat, aut in communibus moribus corruptelam inducat. Atque hoc certe intendunt citati auctores, dum aiunt (nulla facta mentione commissionis pontificiæ) recipi posse testium depositiones contra episcopum hæreticum, ut ad Sedem Apostolicam transmittantur. Imo id ipsum non obscure habetur in cap. *Inquisitores*, ibi: *Si sciverint vel noverint*, utique ex depositione aliorum; aliter enim *scire* vel *invenire*, ita ut probabilem causam in judicio Pontificis faciant, non dicentur. Est autem adeo reservatum Pontifici judicium de hæresi Episcoporum, ut licet inquisitioni Cardinalium deputatorum commissa sit ordinaria potestas inquirendi, et processus faciendi de hæresi Episcoporum, non tamen finaliter judicandi absque recurso ad Pontificem, ut patet in Extravaganti Pii IV, quæ incipit *Romanus Pontifex*, etc.

26. *Quid de officialibus Pontificis.* — Secunda exceptio in jure est officialium Papæ; horum enim causa in hæresi ipsi quoque Summo Pontifici reservatur, ut patet in Extravaganti *Cum Matthæus*, de Hæreticis, inter communes, traditurque ab auctoribus paulo ante citatis. Hujus exceptionis ratio generalis est privilegium officialium ejusque tribunalis; coram illo enim conveniuntur, ut vel inductione patet. Nam, et ipsius Inquisitionis officiales, familiares, etc., nonnisi coram ipso Inquisitionis tribunali citantur; ecclesiasticæ personæ coram ecclesiastico iudice, et sic de aliis. Atque ex hac eadem generali ratione concluditur, neque inquisitorem posse cognoscere de hæresi alterius inquisitoris, aut nuntii, vel collectoris, alteriusve delegati, dum est in officio; quippe qui officiales delegati sunt ipsius Pontificis, ut ex jure liquet.

27. *Quid de religiosis et sacerdotibus secularibus.* — Tertia exceptio, de religiosis personis, hodie nulla est. Quamvis enim antiquitus varia fuerint statuta a Pontificibus circa facultatem procedendi contra religiosos exemptos, ut patet ex Directorio Inquisitorum, part. 3, q. 88, comment. 77, hos tamen omnes tribunali Sanctæ Inquisitionis tandem subjecerunt posteriores Pontifices, Clemens VII, Rescripto *Cum sicut*; et Pius IV, in Constitutione *Pastoris æterni*; dummodo (ut in Constitutione Pii IV subjungitur) Inquisitores a

religiosorum superioribus non fuerint præventi. Verumtamen neque hæc clausula Pii IV hodie locum habet, ut recte advertit Penha, in Comment. citato, et Azor supra, q. 12; imprimis quia dicta Constitutio quoad hanc clausulam non videtur usu recepta. Nul- lus enim religiosorum superior audeat subditos in causa hæresis judicare. Deinde quia, sive recepta fuerit, sive non, Sanctæ Inquisitionis tribunal hodie plane contrarium observat. Unde religiosorum hæreses, etiam non admonito superiore, ad Inquisitores deferendæ sunt. Id quod in hæresi sacerdotis secularis a fortiori militat, ut patet tum ex dictis, tum ex cap. *Accusatus*, § *Sacerdotes*, de Hæreticis, in 6, et ex iis quæ in Directorio Inquisitorum, 3 p., q. 29, videri possunt.

28. *Quas penas incurrat qui non denuntiat de hæresi.* — Ultimo interrogari potest quas penas vel quæ incommoda incurrat, qui non denuntiat hæreticum, cum tenetur. Primo dicitur incurri excommunicationem. Ita Penha, in Direct., 2 p., comment. 2, et citat Extravag. Gregorii IX, quæ incipit, *Excommunicamus*; sed ibi non fertur excommunicatio ipso facto, sed ferenda dicitur his verbis: *Excommunicationis sententia procedatur*; tamen per edicta Inquisitorum solet ipso facto imponi, et ita incurritur, nisi legitima causa culpam excuset, ut notavit idem Penna, comm. 18 ejusdem partis. Secundo dicitur hujusmodi non denunciatus fieri de hæresi suspectus, quod sentit Castro, d. l. 2, cap. 25. Sed moderandum hoc est, quando aliæ circumstantiæ juvant; nam sola illa omissio per se non sufficit, ut notavit Rojas, d. sing. 3, n. 18. Tertio dicitur iste puniendus ut fautor hæreticorum; ita Penna, 2 p., comment. 78; verumtamen nimium hoc videtur, ut infra dicam, tractando de fautoribus, et ideo magis placet quod dixit Simancas supra, num. 11, illum puniendum esse aliis pœnis, prudenti arbitrio Inquisitorum, tanquam inobedientem, et eorum officium impediens.

DISPUTATIO XXI.

DE PÆNIS SPIRITUALIBUS HÆRETICORUM.

Diximus esse in Ecclesia potestatem ad puniendos hæreticos: certumque est et experimento satis constat esse in Ecclesia usum talis potestatis, et ideo necessarium est ad particulares penas descendere, et singulas expli-

care. Distinximus autem illas in superioribus in duos ordines, scilicet spiritualium et temporalium pœnarum, sub temporalibus corporales etiam comprehendendo. Prius ergo de spiritualibus disputationem instituumus, quia et priores sunt, et magis propriæ spiritualis potestatis; postea vero de reliquis dicemus.

SECTIO I.

Utrum hæretici ipso facto excommunicati sint, et quo jure.

1. *Prima sententia, hæreticos jure divino esse excommunicatos.* — Fundatur primo in *Scripturis*. — Conveniunt omnes Catholici, propter hoc delictum impositam esse excommunicationis pœnam, quæ ipso facto incurratur; dissentiunt autem in explicando jure quo talis pœna lata est, a qua controversia incipere oportet; nam decidendo illam, veritatem ipsam confirmabimus. Est ergo prima sententia, quæ affirmat hæreticos esse jure divino excommunicatos. Ita tenet Driedo, l. 2 de Libertate christiana, c. 8; et Latomus, contra Luth.; et Echius, in Enchiridio, sub titulo de Hæret. comburendis; Almain. etiam in 4, dist. 18, q. 1, in fine, simul dixit hanc censuram esse Apostolicam, et de jure divino, sentiens esse latam ab Apostolis, non ut ab auctoribus, sed ut a promulgatoribus juris divini. Eandem tuetur Penha, in addition. ad Eymer., in Direct. Inquisitorum, parte 2, comment. 12, ad c. *Excommunicamus*, 1, de Hæret.; Decian., in tract. criminal., l. 5, cum allegatis per eum, c. 41. Fundari potest hæc sententia in illis locis *Scripturæ*, in quibus communicatio cum hæreticis prohibita est: nam idem esse videtur excommunicare, quod communicationem interdicere. Sic Joan., ep. 2, dicitur: *Nec ave illis dixeritis*; et ad Rom. 16: *Declinate ab illis*; et 1 ad Cor. 5: *Cum ejusmodi nec cibum sumere*; et 2 ad Thessal. 3: *Denuntiamus vobis fratres in nomine Domini Jesu Christi, ut subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate, et non secundum traditionem quam accepistis a nobis*. Isti autem sunt hæretici, et ita de illis intellexit Cyprian., epist. 55, et loco verbi *denuntiamus*, legit *precipimus*; et eodem modo legit Theophil., et addit: *Terrificum magis faciens præceptum, ait: Non nos precipimus, sed Christus*. In quo jus divinum insinuat. Quod etiam videtur aperte latum a Paulo, ad Gal. 1: *Si*